

Doc. dr. Stasio Žeibos geologiniai fondai (archyvinė medžiaga)

Geologijos paveldo viena iš sudėtinių dalių yra geologijos mokslui nusipelnusių žmonių geologinės-mineraloginės kolekcijos, su jų profesija ir atliktais tyrimais susiję daiktai, rankraščiai, laiški, nuotraukos ir kita įvairi gyvenimo bei profesinės veiklos archyvinė medžiaga. Visa tai turi didelę vertę geologijos istorijai, t. y. tai geologijos mokslo šakai, kuriai iki šiol Lietuvoje skiriamas mažiausias dėmesys. Kol kas apie mūsų mirusių geologus, tikrai daug padariusius aiškinant Lietuvos gelmių paslaptis, sužinome tik iš nekrologų žurnaluose „Geologija“ ir „Geologijos akiračiai“. Išimtį sudaro tik daugelio mūsų, vyresniosios kartos geologų, mokytojų – profesorių J. Dalinkevičiaus ir M. Kaveckio atminimo įamžinimas.

1999 m. gruodžio 12 d. mirė doc. dr. Stasys Žeiba, pirmasis po Antrojo pasaulinio karo Vilniaus universitetą baigęs geologas. Nuo 1949 iki 1993 metų jis buvo daugelio vėlesnių geologų laidų mokytojas, ir vien tuo lygiuojasi su jo paties buvusiais mokytojais prof. J. Dalinkevičiumi ir prof. M. Kaveckiu. Nemažiau reikšmingi ir jo moksliniai darbai, kuriuos nutraukė sunki liga ir mirtis. Apie doc. Stasio Žeibos gyvenimą ir jo mokslinę veiklą buvo rašyta žurnaluose „Geologijos akiračiai“ (1999, Nr. 4,) ir „Geologija“ (2000, Nr. 30) dr. Vytauto Narbuto ir prof. habil. dr. Algirdo Gaigalo straipsniuose.

Po doc. St. Žeibos mirties Geologijos-mineralogijos katedroje pasiliko gausūs jo mokslinių knygų, rankraščių, brėžinių rinkiniai, kita nesutvarkyta archyvinė medžiaga. Reikėjo nuspręsti, ką su tomis geologinio paveldo vertybėmis daryti. Toliau jas palikti katedroje, turinčioje labai ankštas patalpas, buvo neįmanoma. Siekiant įamžinti St. Žeibos atminimą buvo nuspręsta, jog visa mokslinė literatūra turėtų būti neišskirstyta, o kaip visuma pasiūlyta kuriai nors bibliotekai. Tokį daugiau kaip 700 knygų Stasio Žeibos fondą sutiko įsteigti Vilniaus universiteto istorijos muziejus, kuriam ir buvo perduotos beveik visos knygos.

Visą archyvinę doc. St. Žeibos medžiagą teko sugrupuoti, susisteminti ir parengti jos išankstinį apyrašą. Iš viso buvo sudarytos 376 sąlyginės bylos. Dalį tos medžiagos sutiko priimti Vilniaus universiteto bibliotekos rankraščių skyrius, kuriame bus įsteigtas St. Žeibos fondas. Kita dalis, daugiausia įvairūs geologiniai brėžiniai, perduoti Lietuvos geologijos muziejui Vievyje, kuriame įrengtas prof. J. Dalinkevičiaus memorialinis kambarys-muziejus. Muziejaus saugyklose saugoma mirusių geologų Valerijos Čepulytės, Jurgio Kisnėriaus, Vytauto Vonsavičiaus, Petro Stonkaus, Alfonso Kondrato ir kai kurių tebegyvenančių geologų mokslinė literatūra, jų archyvinė medžiaga bei geologinės-mineraloginės kolekcijos. Kaip tvirtina Lietuvos geologijos muziejaus direktorius Ignas Norvaišas, kol kas muziejui labai trūksta muziejinininko su geologiniu išsilavinimu.

Doc. dr. St. Žeibos archyvinės medžiagos išankstiniame apyrašė yra 22 skyriai, kurie išvardyti nurodant tik *kai kurių* bylų turinį.

I. Prof. Mykolo Kaveckio archyvinės medžiagos likučiai

E. Bieshe, A. G. Königsberg Pr. 32 grėžinių pjūviai Lietuvoje 1900–1924 m. Kalnų inž. M. Tomášausko geologinės ekspedicijos 1924 m. darbų parengiamoji apskaita. Medžiaga (tekstai ir nuotraukos), susijusi su 1929 m. Lietuvoje nukritusiu meteoritu. 1930–1939 m. nuotraukos. Grėžinių, išgręžtų 1932–1934 m., pjūvių aprašymai. Prof. M. Kaveckio Mineralogijos kabineto, vėliau – Mineralogijos-petrografijos katedros, 1936–1960 m. veiklos dienoraštis. Lietuvos geologijos instituto įsteigimo 1939–1940 m. byla. Vytauto Didžiojo universiteto studentų, nuo 1936 m. išlaikiusių kvotimus, sąrašas. Vilniaus St. Batoro universiteto Mineralogijos-petrografijos skyriaus bibliotekos knygų katalogai. Dokumentai, susiję su ketinimu nutraukti geologijos specialistų rengimą Vilniaus universitete.

II. Doc. Stasio Žeibos biografijos archyvinė medžiaga

Prof. J. Dalinkevičiaus atsiliepiamas apie studento St. Žeibos referatą. Jo gamybinės praktikos charakteristika, tos praktikos užrašai. Įvairūs dokumentai, susiję su St. Žeibos asmeniu: autobiografijos, charakteristikos, rekomendacijos, įsakymai, recenzijos, darbo sutartys, pareiškimų nuorašai ir kt., nuotraukos. Kandidatinės disertacijos rengimo medžiaga. Disertacijos tekstas. Atsiliepiama apie St. Žeibos disertaciją. Jam adresuoti įvairūs raštai. St. Žeibos ryšių su Tarpautinio brachiopodų kongreso Paryžiuje 1985 m. organizaciniu komitetu medžiaga. Prof. P. Sartenaer (Belgija) laiškas St. Žeibai, įvairūs kiti laiškas. St. Žeibos parašytų laiškų juodraščiai ir nuorašai. St. Žeibos dalyvavimo mokslo populiarinime medžiaga. Vilniuje rasto mamuto skeleto liekanų piešiniai iš natūros. St. Žeibos spausdintų darbų sąrašai. St. Žeibos ir kitų parašytos recenzijos ir atsiliepiama. Prof. J. Dalinkevičiaus atsiliepiamas apie P. Liepinšo (Ryga) veikalą „Pabalčio devono stratigrafija“ 1955 m. Kvietimai į įvairius renginius. Sutartinių darbų medžiaga. Enciklopedijų leidyklos užsakymai.

III. Archyvinė medžiaga, susijusi su Geologijos-mineralogijos katedros veikla, kai jai vadovavo doc. St. Žeiba

Mokymo planai. Laboratorinių darbų registracijos žurnalai. Studentų registracijos žurnalai ir sąrašai. Studentų paskaitų ir praktikos darbų lankomo žurnalas. Paraiškos ir prašymai.

IV. Archyvinė medžiaga, susijusi su doc. St. Žeibos moksline veikla

St. Žeibos paskelbtų mokslinių darbų atspaudai. Jo straipsniai įvairiuose periodiniuose leidiniuose. Disertacijos juodraštinis variantas. Įvairūs rankraščiai devono nuogulų stratigrafijos ir paleontologijos klausimais. Spaudai parengtų straipsnių rankraščiai. St. Žeibos straipsnių apie geologiją Vilniaus universitete rankraščiai ir medžiaga tiems straipsniams. Jo straipsnių apie prof. A. Basalyką ir doc. P. Vaitiekūną rankraščiai ir medžiaga tiems straipsniams. St. Žeibos parašytos recenzijos. Paleontologinių tyrimų aprašymų rankraščiai ir nuotraukos. Ataskaitos už atliktą mokslinį-tiriamąjį darbą. Konferencijos „Devono ir karbono riba...“, įvykusios 1986 m. Minske, medžiaga. St. Žeibos turėtų mokslinių knygų sąrašai.

V. Doc. St. Žeibos surinktos geologinės faktinės medžiagos rankraščiai

Įvairių Lietuvoje išgręžtų gręžinių pjūvių aprašymai. Koreliacinės schemos.

VI. Doc. St. Žeibos atliktos gręžinių pjūvių geologinės-stratigrafinės interpretacijos

Sluoksnių gylių ir storių duomenų suvestinės lentelės. Stratigrafinės schemos. Latvijos gręžinių pjū-

vių aprašymai ir kartoschemos. Latvijos teritorijos franio ir famenio aukštų storių ir pado slūgsojimo suvestinės. Famenio pjūvių stratigrafinis suskirstymas Latvijos teritorijoje.

VI a. Doc. St. Žeibos atliktų darbų geologinė grafinė medžiaga

Konodontų tyrimų suvestinė. Įvairūs Lietuvos geologiniai, struktūriniai žemėlapiai ir schemas. Devono facijų paplitimo Lenkijoje žemėlapiai. Famenio nuogulų paplitimo Vakarų Lietuvoje ir Baltijos jūros dugne struktūriniai žemėlapiai. Stratotipiniai geologiniai pjūviai. Geologiniai-paleontologiniai pjūviai. Paleogeografinių interpretacijų žemėlapiai ir schemas. Suvestiniai geologiniai-paleontologiniai pjūviai. Koreliacinės schemos. Kaliningrado srities ir Lenkijos gręžinių išdėstymo schemos. Gręžinių gretinimo kolonėlės. Gręžinių karotažinės kreivės su St. Žeibos stratigrafinėmis-litologinėmis interpretacijomis.

VII. Doc. St. Žeibos įvairūs geologiniai darbo brėžiniai, kurie nesulankstyti buvo laikomi atvirose dėžėse

Įvairi darbinė grafinė medžiaga: devono nuogulų žemėlapiai, schemas, gręžinių pjūviai, jų gretinimai ir kt.

VIII. Doc. St. Žeibos geologiniai brėžiniai, atlikti vatmano popieriuje ir skirti demonstravimui

Lietuvos famenio darinių suvestinis stratigrafinis pjūvis. Lietuvos famenio aukšto darinių faunos pasiskirstymo lentelė. Svarbesniųjų faunos grupių pasiskirstymo kreivės famenio pjūvyje. Scheminis geologinis profilis pagal liniją Šilutė–Pagėgiai–Klaipėda–Palanga–Liepoja. Eifelio ir živečio palyginamųjų pjūvių schema. Pabalčio famenio suvestinis pjūvis ir to pjūvio palyginamoji schema. Franio ir famenio koreliaciniai pjūviai ir izopachitų kartoschemos. Kaliningrado srities litologiniai-faciniai scheminiai žemėlapiai.

IX. Doc. St. Žeibai dedikuotos knygos

X. Gręžinių geologiniai-litologiniai pjūviai su doc. St. Žeibos atliktomis karotažinių kreivių interpretacijomis

X a. Blankiniai žemėlapiai su doc. St. Žeibos grafiniais ženklais

XI. Vilniaus universiteto ir Gamtos mokslų fakulteto dokumentai, neturintys tiesioginio ryšio su doc. St. Žeibos asmeniu

Įvairūs Gamtos mokslų fakulteto ir Vilniaus universiteto rektorato raštai.

XII. Kitų autorių moksliniai darbai

Įvairių autorių straipsnių atspaudai, kai kurie su dedikaciniais įrašais. Pirmosios Lietuvos diplomuotos geologės Birutės Tijūnaitytės „Vilniaus priemiesčio Grybiškių (Rybiškių) žvalgybinių ir detalių molyno tyrinėjimų geologinė apyskaita 1941 m.“. Prof. J. Da-

linkevičiaus monografijos „Lietuvos TSR famenis, slūgsojimo sąlygos, stratigrafija ir paleogeografiniai bruožai, 1956“ mašinraštis. Dėstytojo Vytauto Gudelio straipsnio apie geologų ir geografų rengimą Vilniaus universitete rankraštis. E. Vodzinsko, P. Liepinšo, V. Gravičio, P. Sartenaer, D. Soboliovo straipsnių atspaudai. Geologijos instituto mokslinių tyrimų probleminis planas 1971–1975 metams.

XIII. Geologinių ir paleontologinių veikalų fotokopijos

J. Cosselet, Georg Gurich, A. W. Grabau, C. C. Tien, D. J. McLaren, Paul Sartener 1887–1969 m. paskelbtų darbų apie brachiopodus fotokopijos. Iš Savaitovos (Ryga) gautoji Latvijos geologijos medžiaga. Įvairių geologinių straipsnių vokiečių kalba elektrografinės kopijos.

XIV. Geologinių ir kitokių brėžinių šviesiaraištinės kopijos, neautoriniai doc. St. Žeibos darbai

Prof. J. Dalinkevičiaus 1956 m. Lietuvos geologinis žemėlapis. Pabaltijo ir Kaliningrado srities įvairių mastelių faktinių duomenų žemėlapiai. Šiaurės vakarų rajonų viršutinio devono stratigrafinių sugretinimų schemas.

XV. Įvairių geologinių brėžinių, sudarytų ne doc. St. Žeibos, kopijos

Grėžinių karotažinės kreivės. Viršutinio devono stratigrafinės schemas evoliucija. Devono koreliacinės schemas. Devono sistemos stratigrafinio gretinimo suvestinė schema. Rytų Europos platformos ir Baltijos sineklizės tektoninio rajonavimo schemas. Latvijos faciniai žemėlapiai. Kaliningrado srities struktūriniai žemėlapiai. Latvijos devono facinės schemas. Paleontologinės stratigrafinės lentelės.

XVI. Įvairi medžiaga

Metodiniai nurodymai rengiant mokslinius darbus. Uolienu, šulinių, šaltinių, pelkių aprašymo schemas. Įvairūs raštai, nesusiję su Vilniaus universitetu.

Tarpžinybinės konferencijos dėl geologijos fakultetų praktikos Kryme 1974 m. rezoliucija. RFSRS universitetų ir kitų aukštųjų mokyklų geologijos specialybės katedrų vedėjų 1975 m. sąrašas.

XVII. Spausdinti žemėlapiai

Lietuvos ir Latvijos nespaltuoti geologiniai žemėlapiai. Įvairūs geografiniai ir blankiniai žemėlapiai.

XVIII. Įvairūs spausdinti žemėlapiai (ritiniuose)

XIX. Baltijos kraštų geologiniai ir hidrogeologiniai žemėlapiai (M 1:500000), išleisti 1978–1980 metais

XX. Įvairi spausdinta medžiaga

Straipsniai geologinėmis temomis ir apie geologus, paskelbti Lietuvos periodinėje spaudoje 1949–1980 m. Brošiūros geologinėmis temomis, išleistos 1933–1948 m. Lietuvos topografiniai žemėlapiai. G. Merkatoriaus XVI a. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės žemėlapių fotokopija.

***

Šiame glaustame doc. St. Žeibos archyvinės medžiagos aprašyme skyrių numeracija atitinka pilno išankstinio apyrašo, perduoto su visa medžiaga Vilniaus universiteto bibliotekos rankraščių skyriui ir Lietuvos geologijos muziejui, archyvinės medžiagos skyrių numeraciją.

Tvarkant doc. dr. St. Žeibos archyvinę medžiagą įsitikinta, jog jis buvo labai kruopštus, kantrus, sąžiningas ir atsargus darydamas galutines savo mokslinių tyrimų išvadas. Šios puikios tikro mokslininko savybės ir atsispindi visoje jo sukauptoje archyvinėje medžiagoje, kuri minėtoms mokslinėms institucijoms perduota neterminuotam saugojimui. Toji medžiaga kada nors pasitarnaus ir monografijai apie doc. dr. Stasį Žeibą bei jo nuopelnus geologijos mokslui, kurios jis nusipelnė savo darbais.

Doc. Vytautas Skuodis